

Vysokovýkonný hvozď s přirozeným tahem

ALOIS LHOTSKÝ

MPPV - HS pivovarů a sladoven, Praha

663 434

V posledním desetiletí byl světový vývoj konstrukce sladovnických hvozďů zaměřen na zvýšení ekonomie hvozďení, a to stupňováním výkonu a mechanisací pomocných prací. K možnostem v tomto směru i k jejich dosavadnímu využití zaujal kritické stanovisko náš konstruktér-specialista, Ing. M. Růžička v článku, který otiskl Kvasný průmysl 1 (1955) 195.

Nejvýznačnější z novodobých cizích konstrukcí je nesporně jednolískový hvozď Muegerův s přímým topením splodinami spalování koksu. Umělý tah, možnost využití vratného vzduchu, značná výška nastření, sbírání v cyklech po 20 až 24 hodinách, snížily kalorickou spotřebu na minimum. Tím, že se slad na lísce neobrací a odpadá parník, je konstrukce jednoduchá a investičně levná.

Výkon těchto hvozďů dosahuje až 240 kg odklíčeného sladu za 24 hodiny, spotřeba paliva (hutnický koks) odpovídá 85 000 až 90 000 kcal/100 kg, spotřeba elektrického proudu na pohon ventilátoru 3,5 kW/100 kg.

Přibližně stejných výkonů bylo dosaženo podle Růžičkových údajů také na novodobých hvozdech vytápěných nepřímou, ať již konstrukce Huberovy nebo Steineckerovy s topením přehřátou vodou nebo středotlakou parou.

V Československu respektujeme co nejvíce technologická hlediska při výrobě typických českých sladů z jakostní suroviny. Proto měli konstruktéři snahu vyhnout se použití přímého topení splodinami spalování a vysokému nastření zeleného sladu, který se na lísce neobrací. Nevyhovuje nám ani použití hutnického koksu jako paliva, ani zvýšení spotřeby elektrického proudu k pohonu ventilátorů u hvozďů s nuceným tahem.

Náš konstruktér Ing. Mojmír Růžička se proto snažil zvýšit ekonomii hvozďení použitím nových prvků při zachování osvědčeného dvoulískového hvozdu s přirozeným tahem, který současně způsobí maximální mechanisaci.

Jeho nová konstrukce, chráněná patentem, je významná použitím kombinovaného topení kouřovými plyny (nepřímou) a nízkotlakou parou. Místo šamotové vyzdívky má topeniště vodní plášť (skříňový kotel systému Roučka) a dosavadní kalorifery jsou nahrazeny taškovými ohřivači vzduchu s velkou výhřevnou plochou, které při minimálním obestaveném prostoru kladou také minimální odpor procházejícímu vzduchu. Tepla převzatého vodou se využívá v radiátorech na předhřívání vzduchu ke hvozďení a vzduchu pod rošt. Řešení je originální a obdobného principu nebylo dosud použito u zahraničních konstrukcí.

Hvozď má instalováno účelné nastírací zařízení, sklopné lísky (obr. 1), obraceče sladu na lískách a vestavěné koše na sbírání hotového sladu.

S hlediska ekonomického má nová konstrukce mnoho výhod. Nejdůležitější je odstranění velké většiny odporů, které musí přemáhat vzduch procházející hvozdem. Tím se mimořádně zvýšil tah, jehož se využívá k vyššímu nastření. Současně se snižují tepelné ztráty obvodovým zdívkem a tepelný obsah vnitřního zařízení, který se ztrácí dvakrát denně při sbírání hotového sladu a nastírání zeleného sladu. Konečně odpadá nákladná údržba šamotových vyzdívek pece, odstraňování sazí je podstatně jednodušší a protipožární bezpečnost je dokonalejší.

Vyšší výkon a nižší tepelné ztráty snižují spotřebu paliva bez zvýšení spotřeby elektrické energie.

Mechanisace nezbytných pomocných úkonů zvyšuje nejen produktivitu práce, nýbrž je významná také proto, že časové úspory při nastírání a sbírání prodlužují dobu danou v každém cyklu pro vlastní technologický proces.

Při rekognoskacích a provozních zkouškách na nových hvozdech tohoto typu jsme se snažili posoudit technologickou funkci a zjistit výkonnost a potřebu tepla k hvozďení.

Vyhřívání sladu a tah hvozdu

Ukázalo se, že přirozený tah nových hvozďů je velmi vysoký. Nutně vyžaduje vyšší nastření zeleného sladu, aby byla zajištěna předepsaná gradace teplot ve sladu na obou lískách a eliminovány tepelné ztráty ohříváním přebytečného procházejícího vzduchu. K regulaci přívodu vnějšího vzduchu pod hvozď slouží kovové žaluzie, umístění v přívodních kanálech velkého průřezu, ovládané na dálku. Za normálních povětrnostních podmínek nemohly být ani na počátku hvozďení zcela otevřeny, v čemž je podstatný rozdíl proti hvozďům kaloriferovým, jejichž tah je i při velké světlosti parníku podstatně nižší.

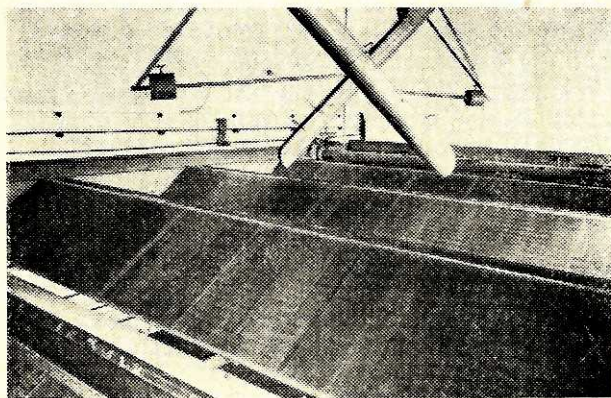
Přílišný a při nedostatečném zatížení neekonomický tah hvozdu se projevuje ve vzduchu odcházejícím parníkem, a to nízkým stupněm nasycení vodní parou již v prvních hodinách po nastření a vyšší teplotou, jež nesmí překročit ani při dotahování 35 °C. Dalšími ukazateli nadměrného tahu jsou malé rozdíly mezi teplotami ve vzduchu a ve sladu na lískách a konečně technologicky nevyhovující vzrůst teplot ve sladu na horní lísce, který by mohl způsobit přibarvení sladu.

Tahu má být ekonomicky využito především k maximálnímu zatížení hvozdu, jež je omezeno dosažením vláhly 8 až 10 % ve sladu při spouštění na dolní lísku. Teprve průchod přebytečného vzduchu plně zatíženým hvozdem se musí omezovat přivíráním žaluzií. Je v něm reserva, využitelná za nepříznivých povětrnostních podmínek.

Sledováním tahu v parniku byly u nedostatečně zatížených hvozďů a při nesprávné regulaci zjištěny rychlosti vzduchu, odpovídající hodnotám $c = 150$ až 228 m/min, při zvýšeném zatížení hodnoty kolem 100 m/min přirozeným tahem.

Při správné regulaci tahu a plném zatížení se hvozď dobře ovládá a snadno se dodržují teploty

Obr. 1

předepsané diagramem hvozďení. Nahodilé výkyvy se snadno vyrovnávají a rovněž dosažení dotahovací teploty je snadné.

Odpařování vody ze sladu

Analyticky bylo zjištěno, že prosychání sladu je na obou lískách normální. Základní požadavek, aby slad měl při spouštění na dolní lisku 8 až 10 % vláhy, se na nových hvozdech poměrně snadno plní. Hotové slady mají vláhu pod 4 %.

Při provozních zkouškách jsme se snažili získat současně přehled o vertikálním prosychání sladové vrstvy na horní lisce. Kontrolu jsme prováděli před prvním obrácením zeleného sladu (4. hodina v cyklu), a to stanovením vláhy ve vzorcích ze tří vrstev a v průměrném vzorku po obrácení. Výsledek byl tento:

	a	b	c
vláha zeleného sladu při nastření	41,9 %	43,4 %	40,4 %
po 3 hod hvozďení: horní vrstva	42,6 %	43,4 %	40,2 %
střední vrstva	42,8 %	42,0 %	38,5 %
dolní vrstva	32,9 %	34,9 %	32,1 %
průměrný vzorek po obrácení	31,2 %	32,9 %	31,2 %

Nálezy svědčí o tom, že difuze vodní páry ze zrna se uplatňuje skokem při náhlé změně parciálního tlaku vodní páry ve sladové vrstvě. Týž účinek nastává spuštěním sladu na dolní lisku. V jednom ze sledovaných případů byla zjištěna na horní lisce vyšší průměrná vláha sladu 14,2 %. Tento slad měl na dolní lisce (před zatopením) průměrnou vláhu 8,1 %. Je tudíž třeba řídit zejména na horní lisce obrácení sladu tak, aby se vytvořily podmínky pro náhlou změnu parciálního tlaku vodní páry ve sladové vrstvě k umožnění rychlé difuze vodní

páry ze zrna. Tomu přispívá ponechání sladu bez obrácení na horní lisce v prvních třech až čtyřech hodinách po nastření.

Vyhřívání sladové vrstvy

Protože se nové hvozdy stavějí vesměs na velký výkon, takže plocha lísek překročila maximum, pro které ještě stačí jediné topeniště u kaloriferových hvozďů a současně jsou vestavěny koše na sbírání sladu, byla sledována stejnoměrnost vyhřívání sladu na dolní lisce osmi teploměry, umístěnými 1 cm nad liskou. Teploty byly odčitány v časových intervalech po 15 minutách, celkem čtyřikrát. Výsledky kontroly jsou uvedeny v přehledu:

Místo měření	Teplota ve sladu (°C)			
	a	b	c	d
1	72,2	78,7	84,2	85,7
2	73,7	78,7	83,0	84,2
3	74,7	79,2	84,2	85,7
4	73,7	76,7	84,2	86,2
5	74,2	78,2	83,2	85,2
6	73,7	77,7	82,7	83,7
7	75,7	77,7	82,7	83,7
8	75,7	78,7	83,7	85,7
$\bar{x} \pm s_x$	$74,2 \pm 1,16$	$78,2 \pm 0,80$	$83,5 \pm 0,67$	$85,0 \pm 0,99$

Z přehledu je patrné kolísání teploty v různých místech lisky. Vypočtené směrodatné odchylky (s_x) od aritmetického průměru ($\bar{x}$) se pohybují od minima 0,80 v serii c do maxima 1,16 v serii a. Je nutno uvést, že vedle možných konstrukčních závad mají vliv na stejnoměrnost vyhřívání sladové vrstvy odchylky ve výšce nastření a vzdálenost teploměru od lisky při měření.

Neprojevovale-li se nejvyšší směrodatná odchylka $s_x = 1,16$ a maxima a minima trvale na těchže místech lisky, nezpůsobuje výkyvy konstrukční závada. Vyhřívání sladu na liskách lze proto považovat za stejnoměrné a technologicky vyhovující.

Výkonnost

Podle výsledků provozních zkoušek a podle výsledků z běžného provozu odpovídá průměrný výkon hvozďů nové Růžickovy konstrukce více než 160 kg/m²/24 h. Při dosavadních zkouškách bylo dosaženo na jednom z hvozďů $173,1$ kg/m²/24 h a na jiném přes 180 kg/m²/24 h.

Statistická evidence nedává zatím spolehlivý přehled o maximální výkonnosti těchto hvozďů v běžném provozu, a to proto, že zvýšený výkon rekonstruovaných hvozďů nestačí plně saturovat kapacita humen. Až do odstranění tohoto úzkého profilu nemohou sladovny plně využít kapacity nových hvozďů.

Nicméně je dosavadní výkon nových hvozďů v běžném provozu nejméně o 25 % vyšší než u nejnovějších kaloriferových hvozďů a nejméně o 50 % vyšší vzhledem k dnešnímu sektorovému průměru.

Potřeba tepla

Při provozních zkouškách, prováděných za různých povětrnostních podmínek, kolísala kalorická spotřeba mezi 92 000 kcal/100 kg hotového sladu u hvozdu posledního typu a nejvýše 120 000 kcal/100 kg u hvozďů prvních. První zkoušky probíhaly za teplot vnějšího vzduchu mezi -10 až -15°C . Kampaňový průměr odpovídal u tohoto prvního hvozdu asi 114 000 kcal/100 kg. Je ovšem třeba uvést, že výkonnost hvozdu nebyla plně vytižena. Kampaňové průměry kalorické spotřeby hvozdu posledního typu zatím nejsou k dispozici.

Dosavadní výsledky ukazují, že při plném využití kapacity klesne kalorická spotřeba hvozďů nové konstrukce v běžném provozu na hodnoty kolem 100 000 kcal/100 kg, což přibližně odpovídá kalorické spotřebě jedolískových hvozďů po započítání elektrické energie k pohonu ventilátoru. Úspory dosahují ve srovnání s nejnovějšími kalorifernými hvozďi 25 až 30 %.

Recirkulaci vzduchu po dosažení dotahovací teploty se kalorická spotřeba ještě dále sníží. Osvědčí-li se zařízení pro recirkulaci, které se u nově stavěných hvozďů tohoto typu zkušebně montuje, bude možno jednoznačně prokázat hospodárnost hvozďů s přirozeným tahem.

Konečně je třeba ještě dodat, že u hvozďů Rúžickovy konstrukce je spotřeba tepla vztažena na palivo přímo spotřebované na hvozď. Naproti tomu u hvozďů vytápěných parou nebo přehřátou vodou by měl být údaj o kalorické spotřebě zvýšen s přihlédnutím k účinnosti kotelny dodávající páru a o tepelné ztráty v přívodním i vratném potrubí.

Tepelná účinnost

Účinnost byla při provozních zkouškách stanovena průměrnou hodnotou asi 73 %. Výpočet byl proveden podle starších údajů (C. Jakob) a získaný výsledek je v porovnání s těmito údaji asi o 10 % vyšší. Autentické údaje o účinnosti ostatních našich hvozďů nejsou k dispozici.

Závěr

Z výsledků provozních zkoušek i z výsledků dosažených v běžném provozu vyplývá, že nová Rúžickova konstrukce vysokovýkonného, dvoulískového hvozdu s přirozeným tahem, kombinované vytápěného kouřovými plyny a nízkotlakou parou s hlediska technologického plně vyhovuje při vysokém výkonu a relativně nízké kalorické spotřebě v provozu.

S hlediska technologického je nutno vyzvednout, že byl u nové konstrukce zachován osvědčený princip hvozďení po dvou lískách s obracením, takže nejsou rušeny zejména enzymatické reakce na horní lísce, jež mají příznivý vliv na jakost sladu. V tom je výhoda proti jedolískovým hvozďům, kde tato podmínka může být splněna jen na povrchu vrstvy 80 cm vysoké, takže produkt nemůže být v jakosti zcela homogenní.

S hlediska ekonomického je významné, že použitím taškových ohřivačů vzduchu a přehřátím veškerého vzduchu v radiátorech se podstatně zvýšil přirozený tah hvozdu, jehož využití zvýšilo výkon a snížilo spotřebu paliva.

Použití účelného nastíracího zařízení a zejména sklopných lísek zvýšilo mechanisaci pomocných prací na hvozď.